

ПВНЗ «ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ»

АТАМАС Олександр Петрович

УДК 332.1:658.7

**РОЗВИТОК ВИРОБНИЧИХ ФОРМУВАНЬ ІНФРАСТРУКТУРИ
РИНКУ ЗЕРНА В УКРАЇНІ**

08.00.03 – економіка та управління національним господарством

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Дніпропетровськ – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в ПВНЗ «Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля»

Науковий керівник доктор наук з державного управління, професор
ІВАШОВА Людмила Миколаївна,
Академія митної служби України,
(м. Дніпропетровськ), завідувач
кафедри державної служби та митної справи.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент,
Стройко Тетяна Володимирівна,
Миколаївський національний університет
імені В.О. Сухомлинського
Міністерства освіти і науки України (м. Миколаїв),
завідувач кафедри міжнародної економіки;

кандидат економічних наук, доцент
Воронянська Олена Владіленівна
Таврійський державний агротехнологічний
університет Міністерства аграрної політики
та продовольства України (м. Мелітополь),
завідувач кафедри аналізу та контролінгу.

Захист відбудеться «___» _____ 2015 р. о ___ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 08.120.01 ПВНЗ «Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля» за адресою: 49000, м. Дніпропетровськ, вул. Набережна В.І.Леніна, 18, зала засідань вченої ради.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці ПВНЗ «Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля» за адресою: 49000, м. Дніпропетровськ, вул. Набережна В.І.Леніна, 18.

Автореферат розісланий «___» _____ 2015 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О.М.Зборовська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Успішно вирішуючи завдання зі збільшення виробництва зернової продукції, ринок зерна зіткнувся з низкою проблем, які не дозволяють повною мірою реалізувати виробничий і експортний потенціал України. Ці проблеми пов'язані з недостатнім рівнем розвитку інфраструктури ринку зерна і, зокрема, зі станом її виробничих формувань, які забезпечують пропускну здатність цього ринку в частині зберігання, портового та транспортного обслуговування. У зв'язку з цим на сьогодні залишаються актуальними питання щодо теоретичного обґрунтування визначення сутності та змісту поняття інфраструктури ринку зерна та її основних елементів, а також, напрямів розробки державної стратегії інноваційного розвитку виробничих формувань цього ринку.

Значним внеском у розробку проблеми формування ефективного розвитку агропромислової сфери й ринку зерна, конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції, є наукові дослідження таких вчених як М. Безуглого, Л. Васильєвої, О. Воронянської, А. Гайдуцького, Н. Голомші, О. Дація, В. Жука, К. Збарського, І. Кириленка, М. Лендела, М. Маліка, М. Місевича, О. Лавринчука, В. Месель-Веселяка, О. Могильного, О. Нікішина, П. Саблука, М. Хорунжого, О. Чепець та ін. Проблемами формування й розвитку інфраструктури товарного ринку, в т. ч. ринку зерна займалися Ф. Агьйон, М. Белявцев, А. Друзяка, Л. Ібрагімов, Р. Йохімсен, А. Купченко, Л. Левківська, А. Новосьолов, Є. Русскова, А. Савощенко, Т. Стройко, В. Федько, О. Шубін, Л. Чернюк, О. Шуст та ін.

Поряд із цим назріла потреба подальшого аналізу й опрацювання досліджень у контексті розвитку саме виробничих формувань інфраструктури ринку зерна з огляду на сучасні виклики й інституційні зміни.

Необхідність розробки теоретичних положень і практичних рекомендацій, спрямованих на формування довгострокової стратегії розвитку ринку зерна та виробничих формувань його інфраструктури, зумовили актуальність теми дисертаційного дослідження, його мету й завдання, що спрямовані на її досягнення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри інноваційного менеджменту та міжнародної логістики та кафедри бухгалтерського обліку та аудиту за темами «Обґрунтування стратегій розвитку організацій і підприємств в умовах конкурентного середовища» (номер державної реєстрації 0110U000148), де автором визначено основні напрями та розроблено модель реалізації стратегії інноваційного розвитку виробничих формувань інфраструктури ринку зерна з урахуванням його агроекологічної складової, і «Теоретико-методологічні засади розробки та впровадження інноваційних систем обліку, аналізу і аудиту ефективного розвитку підприємства» (номер державної реєстрації 0110U000203), у межах якої автором здійснено аналіз стану інфраструктури зернового ринку та

інституційного забезпечення державної підтримки виробничих формувань інфраструктури зернового виробництва в Україні.

Метою дисертаційного дослідження є обґрунтування теоретичних засад та розробка науково-практичних рекомендацій щодо розвитку виробничих формувань інфраструктури ринку зерна в Україні.

Для досягнення зазначеної мети в роботі поставлено та вирішено такі **завдання**:

- розкрити генезу визначення сутності інфраструктури ринку зерна та уточнити склад і класифікацію її основних елементів;
- розробити структурно-логічну схему формування державної стратегії розвитку ринку зерна і його інфраструктури та визначити напрями її реалізації;
- висвітлити особливості стратегічного аналізу та обґрунтувати методичні підходи до оцінювання сучасного стану виробничих формувань інфраструктури ринку зерна;
- проаналізувати динаміку зернового виробництва й ринку зерна та оцінити стан складського й портового господарства та транспортно-логістичного забезпечення цього ринку в Україні;
- визначити напрями удосконалення інституційного забезпечення формування державної стратегії інноваційного розвитку інфраструктури ринку зерна;
- розробити модель формування та реалізації стратегії інноваційного розвитку виробничих формувань інфраструктури ринку зерна;
- запропонувати організаційну модель агроекологічного зернового кластеру з включенням до його складу виробничих формувань інфраструктури зернового ринку.

Об'єктом дослідження є розвиток виробничих формувань інфраструктури ринку зерна в Україні.

Предметом дослідження є теоретичні та прикладні аспекти розвитку виробничих формувань інфраструктури ринку зерна в Україні.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовувалися методи: абстрактно-логічний (теоретичні узагальнення та формування висновків); статистико-економічний (дослідження сучасного стану й аналіз тенденцій розвитку інфраструктури ринку зерна); розрахунковий, порівняльний і графічний (аналіз тенденцій зернового виробництва та стану інфраструктури ринку зерна); історико-хронологічний (узагальнення еволюції поглядів представників різних наукових шкіл на сутність й призначення інфраструктури товарного ринку та роль держави в регулюванні ринку зерна); аналітико-монографічний (узагальнення інформації з літературних джерел, законодавчих чи інших нормативно-правових актів); проектно-експериментальний (розробка стратегічних напрямів та заходів з реалізації державної підтримки розвитку зернової логістики); моделювання (побудова описової моделі реалізації стратегії інноваційного розвитку виробничої інфраструктури зернового ринку) тощо.

Інформаційною базою дослідження є законодавча та нормативно-правова база України, офіційні статистичні дані Державного комітету статистики

України, аналітичні огляди Міністерства аграрної політики та продовольства України, інших міністерств та відомств, статистичні дані міжнародних економічних організацій, а також монографії та наукові статті вітчизняних і зарубіжних вчених, особисті дослідження автора.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних основ формування парадигми розвитку виробничих формувань інфраструктури ринку зерна в Україні та напрямів їх реалізації.

Найбільш важливими науковими результатами, що відображають ступінь та характер новизни дослідження і виносяться на захист, є такі:

удосконалено:

- структурно-логічну схему формування державної стратегії розвитку ринку зерна та його інфраструктури, яка, на відміну від існуючих, включає: об'єктно-суб'єктний, методично-функціональний і концептуально-програмний блоки. З метою реалізації стратегії виділено механізми державної підтримки, методи, важелі та інструменти, що формують правове, організаційне, фінансове, політичне та інформаційне забезпечення. Це дозволяє забезпечити системність дослідження проблем функціонування виробничих формувань ринку зерна та формування стратегії його розвитку;

- методичні підходи до оцінювання стану виробничих формувань інфраструктури ринку зерна шляхом застосування інтегрованого коефіцієнта, який визначається як добуток коефіцієнтів, що характеризують ступінь забезпечення ринку зерна складськими приміщеннями, портовими потужностями, транспортними засобами, який дозволяє визначати потенційну спроможність виробничих формувань складової інфраструктури щодо задоволення потреб ринку зерна, а також ухвалювати тактичні й стратегічні рішення відносно подальшого розвитку цих формувань;

- підходи до розробки цілісної циклічної моделі формування та реалізації стратегії інноваційного розвитку виробничих формувань інфраструктури ринку зерна на основі технологічної платформи з урахуванням принципів державно-приватного партнерства, яка включає етапи, методи та механізми, що, на відміну від існуючих підходів, дозволяє спрямовувати та оперативно координувати діяльність розрізнених ланок зернового підкомплексу й підвищувати ефективність його функціонування за рахунок поєднання зернового виробництва та його техніко-технологічного, організаційно-комунікаційного, фінансово-кредитного, інституційно-кадрового й інноваційно-дослідницького забезпечення.

дістали подальшого розвитку:

- поняття «інфраструктура ринку зерна» як комплексу інтегрованих до цілісної системи виробничих, організаційно-комунікаційних, фінансово-кредитних, інституційно-кадрових та інноваційно-дослідницьких формувань, які забезпечують відповідні чинним вимогам умови заготівлі зерна, його зберігання, переробки та транспортування, а також процеси обміну та споживання, що, на відміну від існуючих підходів, дозволяє поєднувати можливості ефективної взаємодії різних галузей, виробництв, організацій і

установ і створювати сприятливі умови для ефективного функціонування досліджуваного ринку;

- методичні засади визначення напрямів розвитку виробничих формувань інфраструктури ринку зерна в Україні з урахуванням динаміки зернового виробництва й структури зернового ринку, що здійснено за комбінацією формалізованих і неформалізованих методів статистичного й економічного аналізу, експертної оцінки аналітичних прогнозів, специфічних методів стратегічного аналізу. Це дозволяє застосовувати комплексний підхід з метою поліпшення виробничих формувань інфраструктури ринку зерна шляхом виважених інституційних змін й формування стратегії на основі інноваційних підходів;

- інституційне забезпечення розвитку інфраструктури ринку зерна в Україні на інноваційній основі, яке включає: поліпшення системи організації державної підтримки на всіх етапах розробки та реалізації стратегії розвитку виробничих формувань; удосконалення нормативно-правового забезпечення; формування технологічних платформ та створення на їх основі агроекологічних кластерів, що, на відміну від існуючих підходів, об'єднує в єдину систему інститути та механізми з організаційно-управлінського та законодавчо-нормативного забезпечення й дозволяє комплексно вирішувати проблеми розвитку ринку зерна та його інфраструктури;

- організаційна модель міжгалузевих агроекологічних зернового кластеру, до складу якого включено інноваційний, агроекологічний, виробничо-сервісний та інфраструктурно-ринковий блоки. На відміну від існуючих підходів, кластер створюється за типом діагональних зв'язків й забезпечує необхідні й достатні умови для здійснення оперативної взаємодії різних за функціональним призначенням підприємств та дозволяє підвищувати ефективність функціонування зернового підкомплексу національної економіки.

Практичне значення одержаних результатів. Запропоновані в дисертаційній роботі підходи, способи і отримані результати являють собою інституційну основу удосконалення процесів і результатів стратегічного розвитку інфраструктури ринку зерна України.

Практична цінність дослідження полягає у такому: запропоновано концептуальні засади формування державної стратегії розвитку інфраструктури ринку зерна; надано рекомендації з удосконалення методики обчислення фінансових внесків до Гарантійного фонду з урахуванням виробничої потужності складських приміщень з подальшим їх коригуванням залежно від фактичної кількості збереженого зерна; сформовано описову модель реалізації стратегії інноваційного розвитку інфраструктури ринку зерна на основі модернізації техніко-технологічної складової.

Результати дисертаційного дослідження, висновки й конкретні пропозиції використано: Комітетом з питань аграрної політики та земельних відносин Верховної Ради України в процесі розробки проекту Закону України « Про внесення змін до Закону України «Про зерно та ринок зерна в Україні» (довідка № 65-873 від 25.02.2014); Міністерством економічного розвитку і торгівлі

України в процесі роботи над галузевою програмою «Зерно України – 2015» «Державною цільовою програмою розвитку українського села до 2015 року» (довідка від 19.02.2014 р. №38-02/205, 20205699).

Теоретичні розробки дисертаційної роботи, практичні висновки і пропозиції, що отримані за результатами дослідження використовуються у навчальному процесі ПВНЗ «Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля» при викладанні дисциплін: «Державне та регіональне управління», «Соціально-економічна безпека», «Теорія економічного аналізу», а також при виконанні студентами курсових і дипломних робіт (довідка №798/1-819 від 26.06.2014 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення і практичні результати дисертаційного дослідження доповідались та обговорювались на науково-практичних конференціях, зокрема, міжнародних: «Сучасні тенденції розвитку світової економіки» (м. Львів, 2011 р.); «Проблеми реформування економіки України» (м. Київ, 2011 р.); «Проблеми формування нової економіки XXI століття» (м. Київ, 2011 р.); «Инновационные подходы в экономическом и социальном управлении» (г. Санкт-Петербург, 2012 г.); «Сучасні тенденції забезпечення ефективності економіки держави» (м. Київ, 2013 р.); «Розвиток форм та методів сучасного менеджменту в умовах глобалізації» (м. Дніпропетровськ, 2013 р.); «Економічні перспективи України та світу» (м. Чернігів, 2013 р.); «Національні моделі економічних систем: формування, управління, трансформації» (м. Херсон, 2013 р.); «Актуальні проблеми розвитку сучасної економіки» (м. Дніпропетровськ, 2014 р.); всеукраїнських: «Стратегічні вектори розвитку національної економіки в умовах протидії викликам глобалізації» (м. Сімферополь, 2012 р.); «Сучасні соціально-економічні системи та проблеми освітології» (м. Дніпропетровськ, 2013 р.); «Проблеми підвищення якості систем обліку, аналізу і аудиту в сучасних умовах господарювання» (м. Дніпропетровськ, 2014 р.); «Сучасні соціально-економічні системи та проблеми освітології» (м. Дніпропетровськ, 2014 р.); регіональній: «Проблеми підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах ринкового середовища» (м. Дніпропетровськ, 2011 р.);

Публікація результатів дослідження. За результатами досліджень опубліковано 21 наукова праця, загальним обсягом 5,28 друк. арк. (особисто автору належить 4,76 друк. арк.), з них: 5 статей у наукових фахових виданнях України (2 з них у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз), 2 – у зарубіжних наукових виданнях, 14 публікацій – у збірниках матеріалів наукових конференцій.

Обсяг та структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 259 найменувань (на 28 сторінках) і 8 додатків (на 14 сторінках). Загальний обсяг роботи становить 235 сторінок, з них основного тексту – 193 сторінки. Робота містить 22 таблиці та 17 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність та рівень наукової розробленості обраної теми, її зв'язок із науковими програмами, планами, темами; визначено мету та завдання дослідження, його наукову новизну, встановлено практичне значення одержаних результатів; наведено дані щодо апробації цих результатів та їх оприлюднення.

У першому розділі **«Теоретико-методичні основи розвитку інфраструктури ринку зерна»** розкрито сутність, складові та функції інфраструктури ринку зерна, методологічні підходи до формування державної стратегії розвитку інфраструктури ринку зерна, а також особливості методики стратегічного аналізу й стратегічного планування розвитку виробничих формувань інфраструктури ринку зерна.

Узагальнено наукові підходи щодо визначення сутності категорії «інфраструктура» й уточнено, що – це сукупність галузей, виробництв і видів діяльності, які спрямовані на забезпечення ефективного функціонування та цілісність як національної економіки в цілому, так і окремих її сфер і комплексів. У цьому контексті в межах дослідження визначено, що за обмеженим підходом інфраструктура ринку зерна – це організаційно-економічна система, яка забезпечує рух потоків зернової продукції на основі комплексного використання послуг матеріального й нематеріального характеру, що згруповані за організаційно-комунікаційною, фінансово-кредитною, матеріально-технічною, інституційно-кадровою та інноваційно-дослідницькою ознаками. У широкому сенсі уточнено, що інфраструктура ринку зерна - це комплекс інтегрованих виробничих, організаційно-комунікаційних, фінансово-кредитних, інституційно-кадрових та інноваційно-дослідницьких формувань, які забезпечують умови заготівлі зерна, його зберігання, переробки та транспортування, а також процеси обміну та споживання, що на відміну від наявних в науковому середовищі підходів розглядається як системна категорія, яка поєднує можливості ефективної взаємодії різних галузей, виробництв, організацій і установ створювати сприятливі умови для ефективного функціонування цього ринку. При цьому в роботі визначено сутність поняття «виробничі формування інфраструктури ринку зерна» як комплекс обслуговуючих підприємств, організацій та спеціалізованих підприємств, що здійснюють матеріально-технічне забезпечення процесів заготівлі зерна, його зберігання, переробки і транспортування.

Обґрунтовано теоретичні підходи до визначення переліку ефектів функціонування інфраструктури, оцінка яких в сукупності може давати можливість робити висновки щодо ефективності самої інфраструктури, що висвітлені у науковій літературі, до яких додано інтегративний ефект, адже саме інфраструктура сприяє здійсненню вертикальної та горизонтальної інтеграції різних сфер і галузей діяльності, а окремі інфраструктурні галузі поєднують ці напрями інтеграції й сприяють появі, так би мовити, «3Д-ефекту» розвитку інфраструктурних галузей. Саме такий ефект отримано в процесі розвитку інфраструктури зернового ринку, коли інтеграційні процеси

Обґрунтовано, що при оцінюванні стану складних економічних систем, до яких належить й інфраструктура ринку зерна, доцільно використовувати метод розрахунку простих й інтегрованих коефіцієнтів. Так, до складу простих коефіцієнтів можна віднести коефіцієнти забезпеченості зерносховищами, транспортними засобами за їх видами, портовими потужностями. При цьому окремі коефіцієнти є формалізованими складними агрегованими показниками. Так, коефіцієнт транспортної забезпеченості ($K_{\text{тз}}$) обчислюється як добуток окремих коефіцієнтів забезпеченості автомобільним, залізничним та водним транспортом. Кожен з цих коефіцієнтів визначається як відношення наявних потужностей в період пікових навантажень до потреби. Запропоновано обчислювати інтегрований коефіцієнт інфраструктурної забезпеченості ринку зерна за наступною формулою:

$$K_{\text{ізвф}} = K_{\text{зсп}} \times K_{\text{зпп}} \times K_{\text{зтз}} \quad (1)$$

де $K_{\text{ізвф}}$ – інтегрований коефіцієнт забезпечення виробничими формуваннями інфраструктури ринку зерна; $K_{\text{зсп}}$ – коефіцієнт забезпеченості складськими приміщеннями; $K_{\text{зпп}}$ – коефіцієнт забезпеченості потужностями морських портів; $K_{\text{зтз}}$ – коефіцієнт забезпеченості транспортними засобами;

Розкрито основні елементи методики стратегічного аналізу та стратегічного планування розвитку виробничих формувань інфраструктури зернового ринку, що передбачає застосування системного підходу та використання певного набору методів, які згруповано таким чином: 1) формалізовані методи: аналітичні, статистичні, теоретико-множинні, логічні, лінгвістичні, семіотичні, графічні, структурно-лінгвістичні, моделювання, імітаційно-динамічне моделювання; 2) неформалізовані методи: метод “мозкового штурму”, метод “сценаріїв”, метод експертних оцінок, метод SWOT-аналізу, метод “Дельфі”, морфологічний метод, метод ділових ігор; 3) комплексні методи: комбінаторика, ситуаційне моделювання, типологія, графо-семіотичне моделювання, описове моделювання, методи дослідження інформаційних потоків тощо.

У другому розділі «Стан зернового виробництва та виробничих формувань інфраструктури ринку зерна в Україні» проаналізовано динаміку та структуру зернового виробництва та ринку зерна, здійснено оцінку стану складського та портового господарства в системі інфраструктурного забезпечення ринку зерна, визначено рівень транспортно-логістичного забезпечення та його вплив на розвиток ринку зерна в Україні.

Аналіз динаміки валових зборів зерна і середньої врожайності зернових культур в Україні за період з 2002 р. до 2012 р. дозволив прогнозувати збільшення валового збору зерна в Україні до 2025 р. до 70-80 млн. т при середній врожайності 45-50 ц/га. Вже сьогодні Україна знаходиться в першій десятці світових лідерів з експорту зерна й за 2013/2014 маркетинговий рік, обіймає 3-тє місце в світі за експортом зернових, попереду тільки США – 72,3 млн. т і ЄС - 38,5 млн т. За останні роки експорт зерна з України виріс на 77%, що дозволило обійти такі визнані «житниці світу», як Канада – 28 млн. т, Аргентина – 21,9 млн. т і Бразилія – 20,1 млн. т. Поряд з цим визначено, що

успішно вирішуючи завдання щодо збільшення виробництва та експорту зерна, Україна зіткнулася з проблемами, які пов'язані з інфраструктурою ринку зерна і, зокрема, з недостатніми потужностями її виробничих формувань, що забезпечують пропускну здатність цього ринку.

Наразі в Україні налічується 749 сертифікованих зерноскладів загальною потужністю 30503 тис. т та 23785 несертифікованих зерносховищ, що сумарно забезпечують потреби галузі лише на 79%. Із урахуванням прогнозованого приросту обсягів виробництва зернових і олійних культур до 2025 р., у разі, якщо до того часу кількість зерносховищ не збільшиться, то забезпеченість зерноскладами знизиться до 63-71%. При цьому в структурі сертифікованих зерноскладів лише 46% - це елеватори з силосними ємностями і високопродуктивним транспортним устаткуванням, решта 54% – склади підлогового зберігання з менш розвиненим рівнем механізації, що негативно впливає як на якість зерна, так і на оперативність формування й руху зернопотоків. Водночас визначено, що портова інфраструктура України в останні роки досить інтенсивно розвивається. Так, якщо ще у 2010 р. перевалочна потужність портових терміналів оцінювалася в 32,9 млн. т на рік, а ємності одноразового зберігання становили трохи більше 2 млн. т, то на сьогодні загальна перевалочна потужність портових терміналів оцінюється в 47,5 млн. т на рік, а ємність одноразового зберігання становить близько 2,5 млн. тонн. За даних показників середньомісячний експорт зерна через порти України може сягати 4 млн. т.

Транспортна система інфраструктури ринку зерна представлена автомобільним, залізничним і водним транспортом, що забезпечує доставку насипних вантажів із зерносховищ до місць реалізації й на переробні підприємства. З урахуванням того, що зерновий ринок країни став експортно-орієнтованим, а більша частина експорту (91,2%) здійснюється через порти, ефективність функціонування транспортної системи доцільно розглядати в розрізі доставки насипних вантажів із зерносховищ у порти. Так, у 2012 р. близько 61% насипних с.-г. вантажів, переміщених у портах, були доставлені туди залізничним транспортом, близько 36% – автомобільним і всього близько 3% – річковими сухогрузами. Але через недостатньо розвинену і нескоординовану систему агрологістики технічні втрати зерна досягають 15 % річного врожаю, тоді як втрати зерна в країнах Європи та США не перевищують 1-2 % врожаю, що є технічно неминучим мінімумом.

Визначено, що сучасній системі аграрної логістики в Україні властиві наступні ознаки:

1) недостатній рівень забезпечення сільгоспвиробників сховищами для зберігання зернової продукції – станом на 1.01.2014 р. в Україні інфраструктура для зберігання зернових була представлена 8892 об'єктами, загальною ємністю близько 46 млн т, при цьому, нестача у сховищах становить 5,6 млн т;

2) незадовільний стан автошляхів, під'їзних доріг та погіршення їх транспортно-експлуатаційних характеристик – 51,1 % українських доріг не відповідають вимогам міжнародних стандартів щодо рівності, 39,2 % –

міцності; середня швидкість руху на автомобільних дорогах у 2-3 рази нижча, ніж у західноєвропейських країнах, до 90 % українських доріг спроектовані під навантаження на вісь автомобіля максимум у 6 т, що значно менше порівняно з європейськими дорогами;

3) невідповідність інфраструктури залізничного транспорту потребам перевезень насипних вантажів, а також завищені тарифи на залізничні перевезення – критична нестача рухомого складу для перевезення насипних вантажів (вагонів-зерновозів у пікові періоди), рухомий склад вагонів-зерновозів є застарілим: на початок 2013 р. їх парк становив 12,2 тис. од., з яких 10 % побудовані понад 30 років тому, а близько 60 % мають вік від 25 до 30 років;

4) незначне використання річкового транспорту у перевезеннях вантажів, який здатен розвантажити автодороги і залізницю – у 2012 р. до морських портів залізничним транспортом надійшло 60 % зерна, що експортується морем, автомобільним – 36 %, 3 % – річковим, 1 % – іншими видами транспорту (комбіновані перевезення).

Виходячи з вище наведеного, для підвищення ефективності ринку зерна та реалізації експортного потенціалу України необхідно на державному рівні прийняти низку заходів, спрямованих на поліпшення стану виробничих формувань, що забезпечують зберігання, відвантаження й транспортування зерна як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. З цією метою повинна бути розроблена стратегія інноваційного розвитку ринку зерна та його інфраструктури, яка б передбачала розвиток річкового судноплавства; активне нарощування потужностей для зберігання зерна великими агроформуваннями; інвестування в розвиток портової інфраструктури та автомобільних шляхів; формування приватного парку вагонів-зерновозів.

У третьому розділі **«Формування парадигми розвитку виробничих формувань інфраструктури ринку зерна»** визначено основні напрями удосконалення організаційно-правового забезпечення державної стратегії розвитку інфраструктури ринку зерна в Україні; сформовано модель стратегічного розвитку екологічнобезпечних виробничих формувань інфраструктури ринку зерна та механізми її реалізації, запропоновано шляхи впровадження організаційно-управлінського механізму розвитку ринку зерна та його інфраструктури на основі кластерного підходу

За результатами аналізу стану інституційного забезпечення розвитку зернового ринку та його інфраструктури встановлено, що, незважаючи на достатньо високий рівень нормативно-правового регулювання ринку зерна, невирішеними залишаються проблеми державно-приватного партнерства, концесійних правовідносин, контролю якості зерна, фінансових гарантій тощо. У 2012-2014 рр. для вирішення цих проблем здійснено низку заходів, спрямованих на удосконалення законодавства та введення механізму аграрних розписок (розрахований на залучення «довгих» грошей на ринок зерна) і створенням Гарантійного фонду (механізм залучення «коротких» грошей). Також здійснено скасування обмежень на експорт зернових, прийнято

законодавство про дерегуляцію і створення гарантійних механізмів інвестування, що призвело до реформування українського ринку зерна та відміни обов'язкової сертифікації зерна та місць його зберігання.

Обґрунтована необхідність застосування нових інституційних форм організації інфраструктурного забезпечення зернових ринків. Запропоновано комплексний підхід до вирішення поставлених завдань шляхом створення технологічних платформ (далі ТП). Запропонована структура ТП «Інфраструктура ринку зерна», що дозволить активізувати зусилля всіх впливових і зацікавлених сил (держави, бізнесу, науки, громадянського суспільства) й створить умови для удосконалення інституційного забезпечення інноваційного розвитку галузі, впровадження перспективних технологій, а також сприятиме залученню додаткових ресурсів. Створення таких платформ забезпечить синергетичний ефект від інтеграції інтересів усіх учасників даного проекту, що об'єднуються в окрему систему й зусилля якої спрямовані на досягнення спільної мети – забезпечення максимальної ефективності за результатами функціонування інфраструктури ринку зерна.

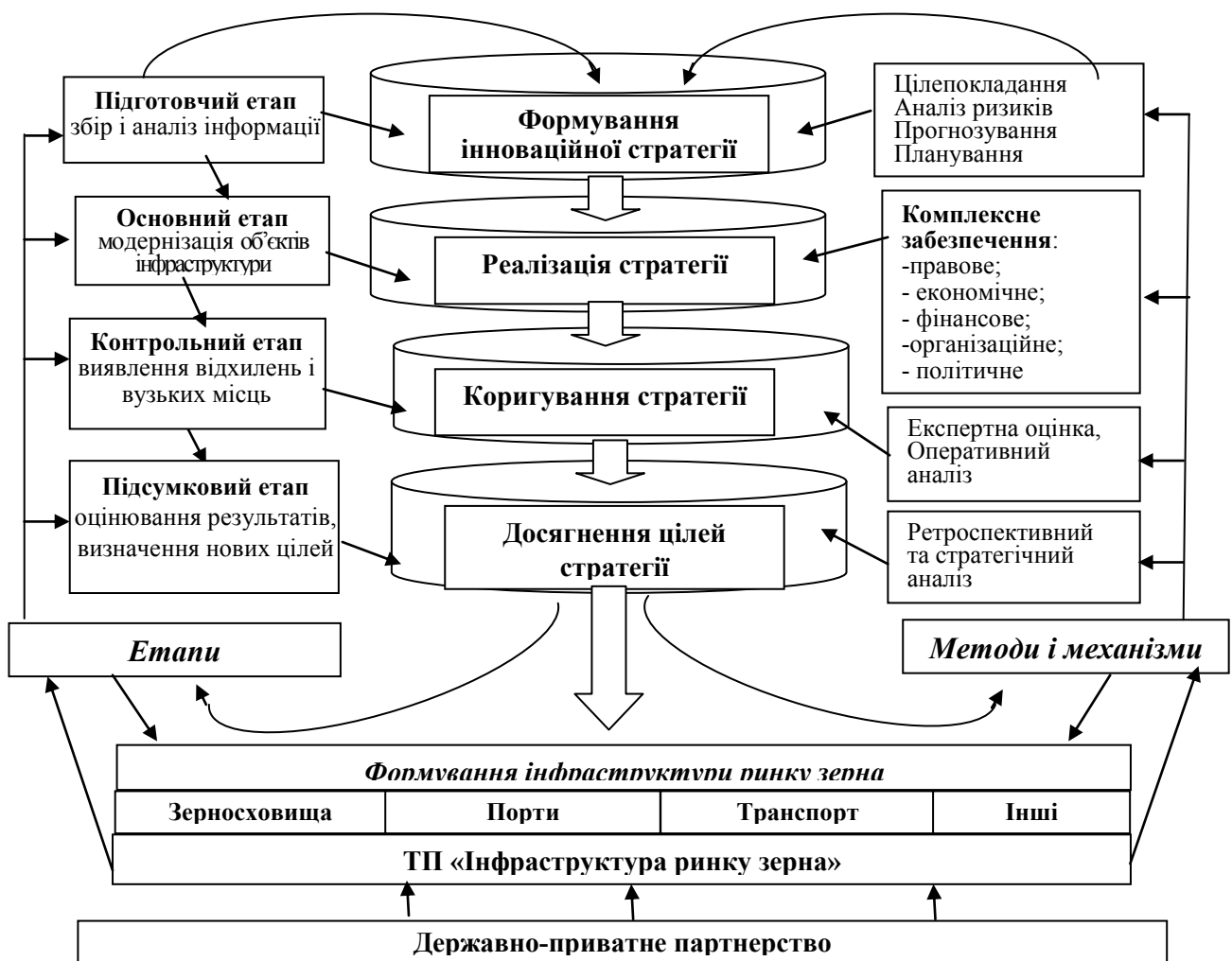

Рис. 2. Циклічна модель утворення й реалізації стратегії інноваційного розвитку виробничих формувань інфраструктури ринку зерна на основі технологічної платформи (розроблено автором)

Доведено, що в основу такого підходу має бути покладена стратегія інноваційного розвитку виробничих формувань інфраструктури ринку зерна (далі Стратегія) та комплексний механізм державної підтримки з реалізації моделі, схема формування якої наведена на рисунку 2.

Головна мета запропонованої стратегії – на основі використання інноваційних методів організації діяльності та форм інтеграції досягти максимального економічного ефекту у напрямі повномасштабного забезпечення потреб внутрішнього та зовнішнього ринку зі зберігання та транспортування зернової продукції.

Задля досягнення визначеної мети в роботі запропоновано створення агроекологічного зернового кластеру (рис. 3).

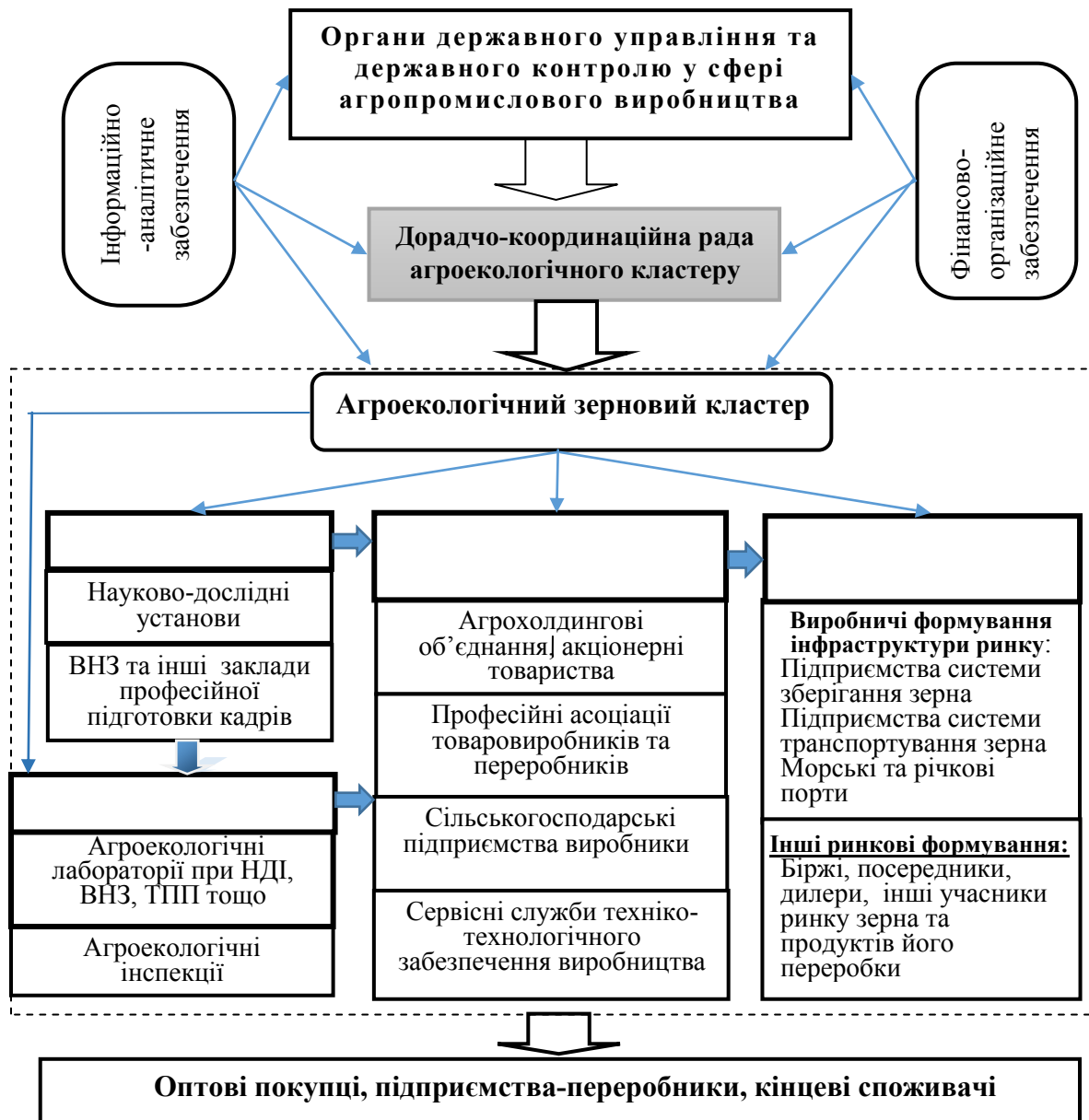

Рис. 3. Організаційна модель міжгалузевого агроекологічного зернового кластеру з включенням виробничих формувань інфраструктури ринку зерна (розроблено автором)

До складу кластеру мають бути включені такі блоки: інноваційний – в його структуру входять науково-дослідні установи та навчальні заклади; агроекологічний, до складу якого рекомендовано включити агроекологічні лабораторії та агроекологічну інспекцію; виробничо-сервісний, до складу якого включено крупні агрохолдинги, середні та дрібні сільськогосподарські підприємства та їх представницькі органи, підприємства техніко-технологічного обслуговування основного виробництва; інфраструктурно-ринковий блок, до складу якого включено об'єкти виробничих формувань інфраструктури ринку зерна та інших формувань цього ринку. Отже, на відміну від існуючих підходів, запропоновано до складу міжгалузевого агроекологічного зернового кластеру включити агроекологічні інспекції, а також об'єкти інфраструктури ринку зерна, в т.ч. виробничі формування цього ринку: зерносклади, транспорт, порти. Визначено, що агроекологічний кластер – це міжгалузеве об'єднання, в межах зернового підкомплексу агропромислової сфери, всіх впливових і зацікавлених сторін (підприємств, організацій, установ тощо), діяльність яких спрямована на науковий супровід, виробництво, переробку та реалізацію екологобезпечної зернової продукції. Поряд зі створенням єдиної організаційно-дорадчої структури, яка має координувати зусилля науковців, товаровиробників, екологів, посередників, переробників тощо, створюються сприятливі умови для забезпечення екологобезпечного виробництва й просування на ринок екологічно чистої зернової продукції.

ВИСНОВКИ

У ході дисертаційного дослідження обґрунтовано теоретичні засади та розроблено науково-практичні рекомендації щодо розвитку виробничих формувань інфраструктури ринку зерна в Україні, що дозволило зробити такі висновки:

1. Узагальнено наукові погляди з розкриття сутності поняття «інфраструктура ринку зерна» та уточнено його визначення як комплексу інтегрованих виробничих, організаційно-комунікаційних, фінансово-кредитних, інституційно-кадрових та інноваційно-дослідницьких формувань, що забезпечують умови заготівлі зерна, його зберігання, переробку та транспортування, а також процеси обміну та споживання, що, на відміну від наявних наукових підходів, розглядається як системна категорія та поєднує можливості ефективної взаємодії різних галузей, виробництв, організацій і установ створювати сприятливі умови для ефективного функціонування цього ринку. Обґрунтовано класифікацію основних елементів інфраструктури ринку зерна за типами (торговельно-посередницький, виробничо-технологічний, фінансово-розрахунковий, інноваційно-консалтинговий), формами (матеріальна, нематеріальна) та видами інфраструктурного забезпечення (матеріально-технічне, організаційно-комунікаційне, фінансово-кредитне, інституційно-кадрове та інноваційно-дослідницьке), що на відміну від існуючих класифікацій передбачає системний підхід й дозволяє поєднати галузеву й

функціональну ознаки та більш повно розкрити сутність, роль і місце виробничих формувань інфраструктури у подальшому розвитку ринку зерна.

2. Обґрунтовано послідовність процесу розроблення державної стратегії розвитку ринку зерна та його інфраструктури відповідно до запропонованої структурно-логічної схеми в якій виокремлено об'єктно-суб'єктний, методично-функціональний і концептуально-програмний блоки. Запропоновано комплексний механізм державної підтримки інфраструктури зернового ринку, до складу якого включено організаційний, економічний, фінансовий, правовий, інформаційний, політичний механізми, а також розкрито особливості формування такого механізму через методи (адміністративні й економічні та формальні й неформальні); важелі (преференції й пільги) та інструменти (законодавчо-правове регулювання, цінові регулятори тощо).

3. Розкрито особливості та основні елементи методики стратегічного аналізу й стратегічного планування розвитку виробничих формувань інфраструктури ринку зерна, що передбачає застосування системного підходу і використання методів статистичного аналізу, оптимізаційного моделювання, а також специфічних методів стратегічного аналізу за наступним алгоритмом: оцінка фактичного стану та перспектив розвитку ринку зерна; визначення рівня інфраструктурного забезпечення ринку зерна з використанням методів статистичного й економічного аналізу шляхом оцінки рівня впливу факторів внутрішнього й зовнішнього середовища, з використанням методів аналізу рядів динаміки та SWOT-аналізу; розробки моделі формування й реалізації стратегії розвитку інфраструктури ринку зерна на основі використання методів концептуального й описового моделювання. З метою оцінювання стану виробничих формувань запропоновано інтегрований коефіцієнт інфраструктурного забезпечення ринку зерна, який визначається як добуток коефіцієнтів, що характеризують забезпечення ринку зерна складськими приміщеннями, портовими потужностями та транспортними засобами й вказує на потенційну спроможність виробничих формувань інфраструктури задовольнити потреби ринку зерна.

4. Обґрунтовано, що збільшення обсягів виробництва зерна в Україні є пріоритетним напрямом розвитку агропромислового комплексу країни й потребує суттєвого прирощення потужностей виробничих формувань інфраструктури ринку зерна. Визначено, що, незважаючи на тенденції збільшення виробництва зерна, потенціал зернової галузі України реалізований не повністю. Так, середньорічна врожайність пшениці в Україні нижче врожайності цієї культури в розвинутих країнах Європи в середньому на 43%, ячменю – на 48%, кукурудзи – на 25%. До того ж, якщо середньоевропейський показник врожайності має коливання з року в рік у межах 15–30%, то в Україні ці коливання досить істотні (більш, ніж у два рази). Крім того, Україна має проблеми інфраструктурного забезпечення ринку зерна, а саме: недостатній рівень забезпечення сільгоспвиробників сховищами для зберігання зернової продукції; незадовільний стан автошляхів, під'їзних доріг та погіршення їх транспортно-експлуатаційних характеристик; невідповідність інфраструктури

залізничного транспорту потребам перевезень насипних вантажів і високі тарифи на залізничні перевезення; незначне використання річкового транспорту для перевезення зерна, частка якого складає близько 3% від загального обсягу перевезень; недостатня потужність морських портів для забезпечення зростаючих обсягів експорту зернової продукції. Вирішення означених проблем вимагає системного комплексного підходу до поліпшення виробничих формувань інфраструктури ринку зерна шляхом виважених інституційних змін й формування обґрунтованої стратегії на основі інноваційних підходів у напрямі забезпечення розвитку річкового судноплавства, активного нарощування потужностей для зберігання зерна великими агроформуваннями, інвестування в розвиток портової інфраструктури, формування приватного парку вагонів-зерновозів.

5. Виділено напрями удосконалення інституційного забезпечення державної стратегії розвитку інфраструктури ринку зерна, серед яких: реформування системи дозвільних і контролюючих інститутів на засадах державно-приватного партнерства; впровадження багатоступеневої системи як на рівні законодавчих і виконавчих органів державного управління, так і на рівні регіональних органів влади і місцевого самоврядування, що поряд з удосконаленням чинного законодавства здатне забезпечити модернізацію інфраструктури ринку зерна в Україні на інноваційних засадах і сталий розвиток галузі на віддалену перспективу. Запропоновано етапи формування й реалізації державної стратегії розвитку виробничих формувань інфраструктури ринку зерна, а саме: формування концепції; розробка та затвердження стратегії; удосконалення нормативно-правових документів; акумулювання необхідних матеріальних і фінансових ресурсів; розробка механізмів державної підтримки об'єктів інфраструктури; реалізація стратегії; контроль цільового використання ресурсів; моніторинг й аналіз результатів реалізації стратегії; коригування стратегії. Визначено, що реалізація стратегії здійснюється за інноваційними підходами, які базуються на парадигмі розвитку в межах реалізації національної технологічної платформи «Агропродовольча» шляхом створення підсистеми ТП «Інфраструктура ринку зерна».

6. Розроблено цілісну циклічну модель формування й реалізації стратегії інноваційного розвитку інфраструктури ринку зерна, що базується на технологічній платформі й поєднує у замкнену систему всі етапи формування й реалізації даної стратегії, методи та механізми її реалізації одночасно для всіх об'єктів, що входять до даної інфраструктури, а саме: модернізація зерносховищ та морських портів з дотриманням світових стандартів забезпечення якості зерна та його зберігання; технічне переоснащення залізничної інфраструктури, що обслуговує ринок зерна України; розвиток системи річкових перевезень; поліпшення системи автотранспортного забезпечення, включаючи й реконструкцію автомобільних шляхів, а також удосконалення організаційно-комунікаційного, фінансово-кредитного, інституційно-кадрового та інноваційно-дослідницького забезпечення.

7. Запропоновано організаційну модель міжгалузевого агроекологічного кластеру до складу якого включено інноваційний, агроекологічний, виробничо-сервісний та інфраструктурно-ринковий блоки й обґрунтовано, що до структури такого кластеру мають входити агроекологічні служби та об'єкти інфраструктури ринку зерна, в т.ч. виробничі формування та інші об'єкти інфраструктури ринку зерна, торговельні організації, науково-дослідницькі та навчальні установи, інформаційні, моніторингові й консультаційні центри з урахуванням потреб громадянського суспільства та безумовної державної підтримки. З метою посилення уваги з боку держави до проблеми інфраструктурного забезпечення екологічнобезпечного зерновиробництва запропоновано в межах агроекологічного зернового кластеру створити спеціалізовані агроекологічні служби, які мають бути наділені консультативно-контролюючими функціями і забезпечуватимуть розвиток агроекологічного зернового виробництва.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз, електронні видання та наукові періодичні видання інших держав:

1. Атамас А.П. Парадигма формування агроекологічної производственной інфраструктури АПК / А. П. Атамас // Современное состояние, тенденции и перспективы развития стран СНГ: экономический, социальный и экологический аспекты (Серия: Экономическое славяноведение). В 2-х ч. Ч. 2 / под науч. ред. проф. К. В. Павлова и доц. И. З. Юсупова. – Ижевск: Изд-во Института компьютерных исследований, 2014. – С. 781 – 790.

2. Атамас А. П. Состояние и пути повышения эффективности инфраструктуры зернового рынка Украины / А. П. Атамас // Современный научный вестник: Серия: Экономические науки, Государственное управление. – 2013. - № 5(144), с. 47 – 55.

3. Атамас О. П. Сутність та класифікація виробничої інфраструктури АПК Електронне наукове фахове видання / О. П. Атамас // Ефективна економіка. – 2011. – № 12. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua>.

4. Атамас О. П. Теоретичне обґрунтування і практика застосування в економічних дослідженнях терміна «інфраструктура» / О. П. Атамас // Європейський вектор економічного розвитку: зб. наук. праць. – Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля. – Вип.1(12). – 2012. – С. 10-15.

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Атамас О. П. Проблеми та перспективи розвитку інфраструктурного забезпечення експорту зерна в Україні / О. П. Атамас, Л.М.Івашова // Вісник Академії митної служби України. Серія: «Економіка». – № 2 (50). – 2013. – С. 153 – 158.

2. Атамас О. П. Сутність виробничого обслуговування та напрями його розвитку в аграрному секторі економіки / О. П. Атамас // Вісник Чернівецького

торговельно-економічного інституту. – Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2012. – Вип. 11 (46). Економічні науки. – С. 97 – 103.

3. Атамас О. П. Фінансово-економічні чинники впливу на стан об'єктів інфраструктури / О. П. Атамас // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Вип. 1 (4) – Т.2. – Полтава: ПДАА. – 2012. – С. 31-39.

Публікації, які додатково відображають наукові результати дисертації:

1. Атамас О.П. Аналіз та оцінка якості продукції – основа підвищення конкурентоспроможності підприємства / О.П. Атамас // матеріали У1 регіональної науково-практичної конференції молодих вчених та студентів [Проблеми підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах ринкового середовища] (м. Дніпропетровськ, 22 березня 2011 р.). – Дніпропетровськ: ДУЕП, 2011, – С.21-23.

2. Атамас О.П. До поняття ринку виробничих послуг в аграрній сфері України / О.П.Атамас // матеріали міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених [Проблеми реформування економіки України], (м. Київ, 21-22 жовтня 2011 р.). – К.: КНЕЦ, 2011. – С. 24-26.

3. Атамас О.П. Економічні фактори впливу на процеси формування та використання інфраструктури / О.П.Атамас // матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів та студентів [Стратегічні вектори розвитку національної економіки в умовах протидії викликам глобалізації], (Сімферополь, 22-23 березня 2012 р.). – Саки: ПП «Підприємство Фенікс», 2012. – С. 167-169

4. Атамас О.П. Ефективність вертикальної інфраструктурної інтеграції в аграрному секторі економіки / О.П.Атамас // матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та аспірантів [Сучасні соціально-економічні системи та проблеми освітології], (м. Дніпропетровськ, 13 квітня 2013 р.). – Дніпропетровськ: Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, 2013. – С.7-9.

5. Атамас О.П. Методологічні основи економічного аналізу діяльності підприємства / О.П.Атамас, П.Й.Атамас // матеріали 11 Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та студентів [Проблеми підвищення якості систем обліку, аналізу і аудиту в сучасних умовах господарювання], (м. Дніпропетровськ, 28 березня 2014 р.). – Дніпропетровськ: Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, 2014. – С. 73-75.

6. Атамас О.П. Прогнози та перспективи розвитку транспортно-заготівельної інфраструктури зернового ринку / О.П.Атамас // матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та аспірантів [Сучасні соціально-економічні системи та проблеми освітології], (м. Дніпропетровськ, 12 квітня 2014 р.). – Дніпропетровськ: Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, 2014. – С.7-9.

7. Атамас О.П. Розвиток інфраструктури експорту зерна в Україні / О.П.Атамас // матеріали міжнародної науково-практичної конференції [Національні моделі економічних систем: формування, управління, трансформації], (м. Херсон, 6-7 грудня 2013 р.). – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2013. – С. 13-15.

8. Атамас А.П. Состояние и перспективы развития инфраструктуры зернового производства в Украине / А.П.Атамас, П.И.Атамас// сборник научных трудов Международной очно-заочной научной конференции [Инновационные подходы в экономическом и социальном управлении], (г. Санкт-Петербург, 2012 г.). – СПб.: Изд-во Санкт-Петербургского университета управления и экономики, 2012. – С. 258-261.

9. Атамас О.П. Стан і перспективи розвитку інфраструктури зернового ринку України / О.П.Атамас // матеріали XVIII Міжнародної науково-практичної конференції [Сучасні тенденції забезпечення ефективності економіки держави], (м. Київ, 8-9 лютого 2013 р.). – К.: Аналітичний центр «Нова економіка», 2013. – С. 53-55.

10. Атамас О.П. Сутність та класифікація виробничої інфраструктури АПК / О.П.Атамас // матеріали 1У Міжнародної науково-практичної конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених [Сучасні тенденції розвитку світової економіки], (м. Львів, 2011 р.). – Львів: Львівська економічна фундація, 2011, – С. 54-56.

11. Атамас О.П. Теоретичні основи організації економічного аналізу на підприємстві / О.П.Атамас, П.Й.Атамас // збірник матеріалів міжнародної науково-практичної інтернет-конференції [Актуальні проблеми розвитку сучасної економіки], (м.Дніпропетровськ, 13-14 березня 2014 р.). – Дніпропетровськ: ФОП С. І.Дробязко, 2014. – С. 95-98.

12. Атамас О.П. Удосконалення класифікації об'єктів інфраструктури АПК / О.П.Атамас // матеріали міжнародної науково-практичної конференції [Економічні перспективи України та світу], (м.Чернігів, 20-21 вересня 2013 р.). – Чернігів: Вид. дім «Гельветика», 2013. – С. 130-133.

13. Атамас О.П. Удосконалення системи управління виробничою інфраструктурою АПК / О.П.Атамас, Л.М.Івашова // матеріали Міжнародної науково-практичної конференції [Розвиток форм та методів сучасного менеджменту в умовах глобалізації], (м. Дніпропетровськ, 25-27 березня 2013 р.). – Т. 1. – Дніпропетровськ: ДДАУ, ДОППО, 2013. – С. 75-76.

14. Атамас О.П. Управління розвитком інфраструктури на регіональному рівні / О.П.Атамас // матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції [Проблеми формування нової економіки XXI століття], (м.Київ, 22-23 грудня 2011 р.). – К.: К.О.Біла, 2011. – С. 3-6.

АНОТАЦІЯ

Атамас О.П. Развитие производственных формирований инфраструктуры рынка зерна в Украине. – Рукопись.

Диссертация на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – ПВНЗ «Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля». – Дніпропетровськ, 2015.

Дисертацію присвячено науковому обґрунтуванню теоретичних і методичних засад та розробки практичних рекомендацій щодо інноваційного розвитку виробничих формувань інфраструктури ринку зерна шляхом формування державної стратегії й шляхів її реалізації.

У роботі розкрито сутність інфраструктури ринку зерна та уточнено склад і класифікацію її основних елементів. Запропоновано структурно-логічну схему формування державної стратегії розвитку ринку зерна і його інфраструктури та визначено напрями її реалізації. Висвітлено особливості стратегічного аналізу та обґрунтовані методичні підходи до оцінювання стану виробничих формувань інфраструктури ринку зерна. За результатами аналізу динаміки зернового виробництва й ринку зерна та оцінки реального стану складського й портового господарства та транспортно-логістичного забезпечення цього ринку в Україні визначено пріоритетні напрями удосконалення інституційного забезпечення формування державної стратегії інноваційного розвитку інфраструктури ринку зерна. Розроблено модель формування та реалізації стратегії інноваційного розвитку виробничих формувань інфраструктури ринку зерна, а також організаційну модель агроекологічного зернового кластеру з включенням до його складу виробничих формувань інфраструктури ринку зерна.

Ключові слова: інфраструктура, виробничі формування, інфраструктура ринку зерна, стратегія розвитку, технологічна платформа, зерновий кластер.

АННОТАЦИЯ

Атамас А.П. Развитие производственных формирований инфраструктуры рынка зерна в Украине. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук за специальностью 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – Частное высшее учебное заведение "Днепропетровский университет имени Альфреда Нобеля". – Днепропетровск, 2014

Диссертация посвящена научному обоснованию теоретических и методических принципов и разработки практических рекомендаций относительно инновационного развития производственных формирований инфраструктуры рынка зерна путем формирования государственной стратегии и путей ее реализации.

Раскрыта сущность понятия «инфраструктура рынка зерна» как комплекса интегрированных производственных, организационно-коммуникационных, финансово-кредитных, институционально-кадровых и

инновационно-исследовательских формирований, обеспечивающих условия заготовки зерна, его хранения, переработки и транспортировки, а также обоснованно классификацию основных элементов инфраструктуры рынка зерна по типам, формам и видам инфраструктурного обеспечения.

Обоснована последовательность процесса подготовки государственной стратегии развития рынка зерна и его инфраструктуры в соответствии с предложенной в работе структурно-логической схемой. Предложен комплексный механизм государственной поддержки инфраструктуры рынка зерна, а также раскрыты особенности формирования такого механизма через методы и инструменты.

Раскрыты особенности и основные элементы методики стратегического анализа и стратегического планирования развития производственных формирований инфраструктуры рынка зерна, что предусматривает применение системного подхода и использование методов статистического анализа, оптимизационного моделирования, а также специфических методов стратегического анализа по определенному алгоритму. С целью оценки состояния производственных формирований предложено использовать интегрированный коэффициент инфраструктурного обеспечения рынка зерна, который указывает на потенциальную способность таких формирований удовлетворить его потребности.

Обосновано, что увеличение объемов производства зерна в Украине является приоритетным направлением развития агропромышленного комплекса страны и требует существенного увеличения мощностей производственных формирований инфраструктуры рынка зерна. Определено, что, несмотря на тенденции увеличения производства зерна, потенциал зерновой отрасли Украины реализован не полностью.

Определены приоритетные направления совершенствования институционального обеспечения государственной стратегии развития инфраструктуры рынка зерна. Предложено осуществлять реализацию стратегии на основе инновационных подходов, основанных на парадигме развития технологической платформы. Разработана целостная циклическая модель формирования и реализации стратегии инновационного развития инфраструктуры рынка зерна, которая объединяет в замкнутую систему все этапы формирования и реализации данной стратегии, методы и механизмы ее реализации. Предложена организационная модель агроэкологического кластера. С целью усиления внимания со стороны государства к проблемам инфраструктурного обеспечения экологически безопасного зернопроизводства предложено в пределах такого кластера создать специализированные агроэкологические службы, которые должны обеспечивать развитие агроэкологического зернового производства.

Ключевые слова: инфраструктура, производственные формирования, инфраструктура рынка зерна, стратегия развития, технологическая платформа, зерновой кластер.

ANNOTATION**Atamas O.II. Development of the productive forming of infrastructure of market of grain is in Ukraine. – Manuscript.**

Dissertation on competition for scientific degree of the candidate of economic sciences after speciality 08.00.03 - economy and management of a national economy. - Dnepropetrovsk university named after Alfred Nobel, Dnipropetrovsk, 2014.

The dissertation essence of the grain market infrastructure and specified composition and classification of its key elements. A structural and logical scheme of the formation of the state strategy of grain market and its infrastructure and directions of its implementation. The peculiarities of strategic analysis and methodical approaches to the evaluation of production units infrastructure grain market. The analysis of the dynamics of grain production and grain market and assess the actual state of warehouse and port facilities and transport and logistics to ensure that market in Ukraine priority directions of improvement of institutional support form the state strategy of innovative development of the infrastructure of the grain market. The model formulation and implementation of strategy of innovative development of productive forces grain market infrastructure and organizational model agroecological grain cluster when it is comprised of manufacturing units grain market infrastructure.

Keywords: infrastructure, production formation, infrastructure grain market development strategy, technology platform, grain cluster.

Підписано до друку 21.01.15.
Формат 60x90/16. Папір офсетний.
Ум.друк.арк.0,9. Тираж 100 прим.
Замовлення №

Віддруковано в ТОВ «Роял Принт»
пр. Кірова, 91, м. Дніпропетровськ, 49054
Тел. (056) 794-61-04.
Свідоцтво суб`єкта видавничої справи.
Серія ДК №4121 від 27.07.2011.